

HELENE KULPA

90

Maikuus, kui Tähtvere aiad õitesse uppusid, võttis Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu auliige Helene Kulpa oma Koidula tänava kodus vastu kõigi Tartu raamatukogude õnnitlusi. Ülikooli raamatukoguga on ta seotud kolme moodi. Aastatel 1920–1922 töötas siin ta isa, raamatuteadlane Udo-Nestor Ivask (1878–1922). Ise oli ta meie kollektiivi liige aastatel 1936–1942 ja 1950–1953, töötades lugejateeninduses ja tegeldes bibliograafikaartoteegiga *Baltimaad venekeelses trükisõnas* ehk nn.

Karl Weltmanni kaartoteegiga. Alates 1970-ndatest aastatest on ta aga aktiivselt jäädvustanud oma isa mälestust. Udo Ivaski isikuarhiivi (F 33) materjalid on Helene Kulpa annetatud. Arhiivis on tema koostatud mahukas käsikirjaline töö *Udo Ivaski eluteest ja tegevusest. Biobibliograafilisi materjale* (1978–1979, ka venekeelsena) ja *Страницы из жизни Удо Георгиевича Иваска*, mis mõlemad allikmaterjali koguna (nii on autor neid ise nimetanud) alles ootavad uurijat, kes kord Udo Ivaski monograafia raamatuks kirjutaks.

Helene Kulpa on hariduselt ja kutsumuselt bibliograaf. Ta on osalenud paljude aastate jooksul rahvusbibliograafia esimese ilmunud köite *Eesti raamat 1901–1917* ettevalmistamisel, aidates muu hulgas pikkadel komanderingutel Venemaa arhiivides ja raamatukogudes välja selgitada trükiseid ja otsida lisaandmeid. Käsikirja jäi omal ajal Arhiiviraamatukogus koostatud *Eesti ajakirjandus 1931–1940* 324 lehel, mõeldud järjeks R. Antiku bibliograafia *Eesti ajakirjandus 1766–1930*. Helene Kulpa trükis ilmunud tööde nimestik hõlmab pea paarkümmend nimetust, nende hulgas olulisimana faktitiie *Oskar Kallas ja arhiiviraamatukogu (Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed, 8. kd., 1974)*.

Sidemed ülikooli raamatukoguga ei ole Helene Kulpal katkenud ka kõrges eas. Puksoo sajanda sünnipäeva ürituste aegu oli tal nooremale rahvale jagada küllaga mälestusi oma esimesest ülemusest. Raamatukogu 195. aastapäeva tähistamisel loeti ette tema ettekanne *Mälestusi Udo Ivaskist*. Pärast oma abikaasa surma 1997. a. annetas ta meile Rudolf Kulpa filosoofiakirjandust sisaldava raamatukogu ja käsikirjad.

Nüüd, kui jalad ja silmad ei luba enam koduseintest kaugemale minna, kui lugemiseks kirjutamiseks tuleb luupi kasutada, kui elu kõige olulisemaks osaks on mälestused, tuleb imetleda selle väikese hallipäise naise vaimuerksust, tahet jõudumööda kaasa aidata talle oluliste inimeste, isa ja abikaasa mälestuse jäädvustamisele. Korduvalt on ta ärgitanud ülikooli raamatukogu avaldama Udo Ivaskiga seotud materjale, seni on teoks saanud U. Ivaski loodud eksliibrise kataloog. Paberile sai pandud abikaasa elu ja töö lugu. Kõigile juubelikülalistele rääkis ta õhinaga, kuidas kohalikud vene ajakirjanikud tema vastu äkki on hakanud huvi tundma — ju ta kehastab neile Moskvas sündinuna ja seal lapsena elanuna seda Venemaad, millest vaid nostalgiaiaga saab mõelda. Meile on Helene Kulpa aga elav side sellega, mida nimetaksime Tartu Ülikooli Raamatukogu ajalooks.

Rein Saukas